

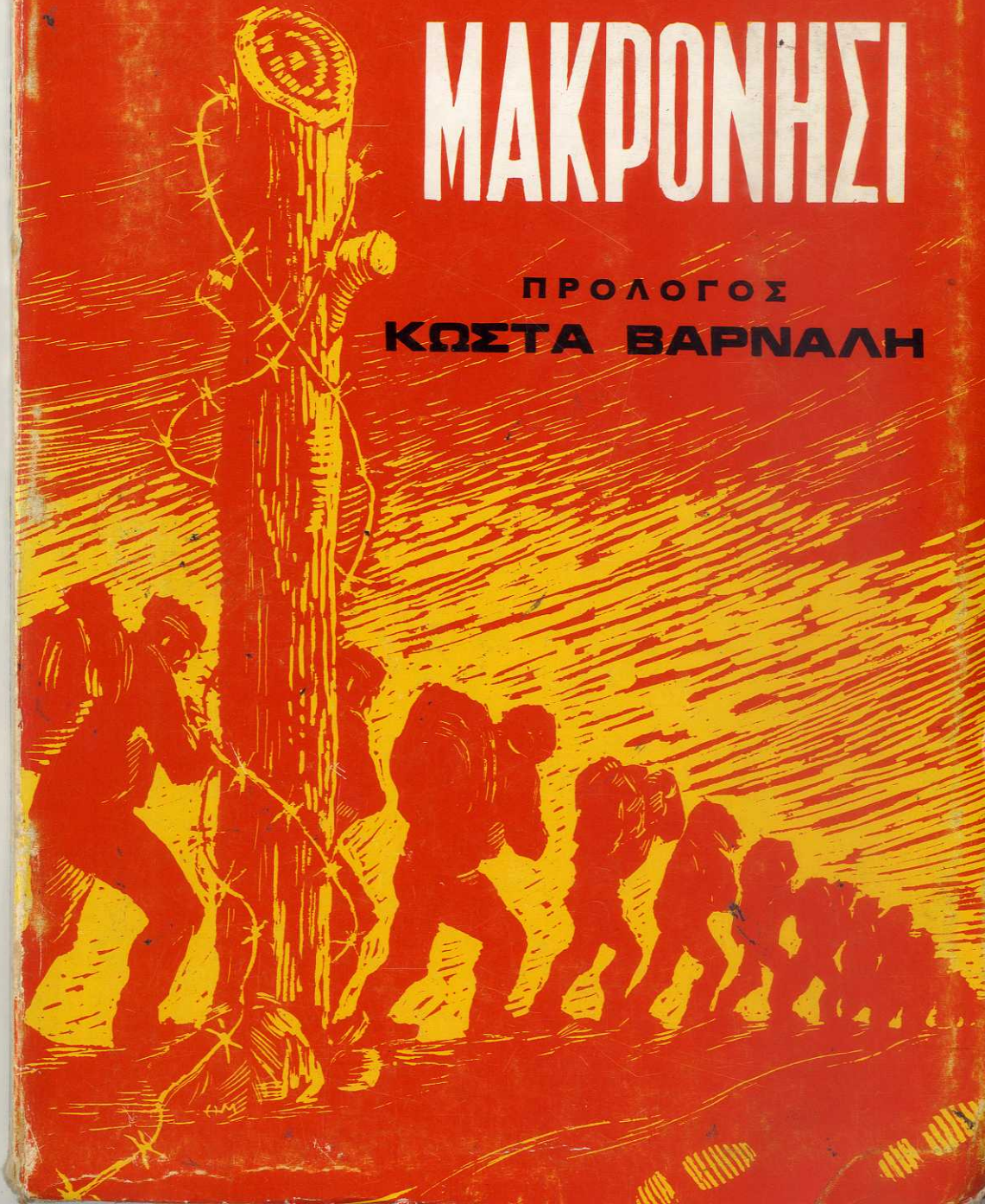
ΦΙΛ. ΓΕΛΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Άναμνήσεις από τό

ΜΑΚΡΟΝΗΣΙ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΚΩΣΤΑ ΒΑΡΝΑΛΗ

Ἀγαπητέ ἀναγνώστη,

Τὸ βιβλίο πού κρατᾶς ἔχει παραπολλές περιπέτειες. Ἄρχισε νὰ τυπώνεται στὶς ἀρχές Φεβρουαρίου 1967 καὶ τέλειωσε τὸ βράδυ στὶς 20 Ἀπριλίου.

Τὴν ἄλλη μέρα, 21 Ἀπριλίου 1967, πού ἦταν νὰ κυκλοφορήσει, ἔγινε τὸ πραξικόπημα τῶν μαύρων συνταγματάρχων. Ἔνα ἀπὸ τὰ πρῶτα τους στραγγαλιστικά διατάγματα, ὑποχρέωνε τοὺς συγγραφεῖς νὰ δηλώσουν τὰ ἔτοιμα βιβλία τους στὶς στρατιωτικὲς ἀρχές. Φυσικά αὐτὸ δὲν τὸ ἔκανα. Ἀντίθετα, μ' ἕνα φορτηγὸ κουβάλησα τὸ βιβλίο σ' ἄλλο μέρος καὶ τὸ καταχώνιασα. Ὅμως, πρὶν περάσει μιὰ ὀδομάδα, τὸ πρόσωπο πού τὸ ἔκρυβε, τρομοκρατημένο ἀπ' τὰ βασανιστήρια, πού ἔκανε τὸ τυραννικὸ καθεστῶς στοὺς ἀντιπάλους του, μοῦ ζήτησε νὰ τὸ ἀπαλλάξω ἀπὸ τὸ «παράνομο» φόρτιο.

Πόσο δύσκολο πρόβλημα! Τί τρομερές στιγμές! Μὲ τὰ πολλὰ κάπου τὸ βόλεψα. Γελάστηκα ὅμως... Γιατί τρεῖς φορές ἀκόμα παίχτηκε τὸ ἴδιο ΔΡΑΜΑ. Ταυτόχρονα τὸ πρῶτο μου βιβλίο «Μακρονήσι» τὸ βάλανε στὸ μαῦρο πῖνακα καὶ φαίνεται πὼς κάτι μυρίστηκαν γιὰ τὸ νέο βιβλίο κι ἄρχισαν νὰ μοῦ κάνουν συστηματικὲς ἐφόδους κι ἔρευνες.

Ἔτσι, μέσα στὰ ἐφτάμιση χρόνια τῆς φασιστικῆς θηριωδίας, ἢ Ἀσφάλεια (Ἰωάννης Ἀναστασίου, Νικόπουλος καὶ Μαυρουδῆς) ΑΜΕΤΡΗΤΕΣ φορές ἔψαξαν στὸν τόπο τῆς δουλειᾶς μου. Χώρια οἱ ἐνοχλήσεις στὸ σπίτι καὶ οἱ προσκλήσεις νὰ παρουσιασῶ στὸ Τμήμα, καὶ ν' ἀποκηρύξω τὴν ΕΔΑ καὶ τὸ ΚΚΕ. Γι' αὐτὸ σήμερα νιώθω ἀπέραντο χρέος νὰ εὐχαριστήσω καὶ ἀπὸ τίς στήλες αὐτές, ἐκείνους, πού μὲ ὁποιοδήποτε τρόπο βοήθησαν γιὰ νὰ ἐπιζῆσει τὸ βιβλίο. Μὰ περισσότερο ἐκφράζω τὴν αἰώνια εὐγνωμοσύνη μου στὴ γιαγιά Μαρία, τὴν πονεμένη ἀγωνίστρια, πού μὲ τόση προθυμία καὶ ἀγάπη, ἔκρυψε στὸ φτωχικὸ της, ἐφτά δλόκληρα χρόνια, τὸ βιβλίο αὐτό.

Ἀγαπητέ ἀναγνώστη,

Μὲ τὴν εὐκαιρία σοῦ γνωρίζω ὅτι πολὺ σύντομα θὰ κυκλοφορήσει ἕνα νέο βιβλίο μου, «Ὁ Κουβαλητής», χρονικὸ ἀπὸ τότες πού ἤμουν στὸ ΕΑΜ, καὶ θ' ἀκολουθήσει «Ὁ Νεκροθάλαμος», ἐπίσης χρονικὸ, ἀπ' τὴ λαομίσητη δικτατορία τῆς Χούντας.

Ἀθήνα, Αὐγούστος 1974

Φίλιππος Γελαδόπουλος

ΤΟΥΤΑΙ ΤΟΥΤ

«ΜΑΚΡΟΝΗΣΙ» Α' ἔκδοσι 1966
«ΜΑΚΡΟΝΗΣΙ» Β' ἔκδοσι 1974, κυκλοφορεῖ.
«ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠ' ΤΟ ΜΑΚΡΟΝΗΣΙ» Α' ἔκδοσι 1974
«ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠ' ΤΟ ΜΑΚΡΟΝΗΣΙ» Β' ἔκδοσι, κυκλοφορεῖ

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΑΠ' ΤΟ

ΜΑΚΡΟΝΗΣΙ

ΣΕ ΑΠΕΡΕΣ ΜΕΡΕΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

«131 Μερὲς ἀπὸ τὸν ΕΛΑΣ — Τὰ ἐφόδια καὶ οἱ ὁ κουβαλητής»

ΕΠΙΜΕΛΕΤΑΙ

«Ὁ ΝΕΚΡΟΘΑΛΑΜΟΣ» Χρόνης

Διευθυντής: Ἰωάννης Ἀναστασίου
Τηλ: 3210.924 — 3210.142

ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

«ΜΑΚΡΟΝΗΣΙ» Α' έκδοση, 1965

«ΜΑΚΡΟΝΗΣΙ» Β' έκδοση 1974, κυκλοφορεί.

«ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠ' ΤΟ ΜΑΚΡΟΝΗΣΙ» Α' έκδοση 1974

«ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠ' ΤΟ ΜΑΚΡΟΝΗΣΙ» Β' έκδοση, κυκλοφορεί

ΣΕ ΛΙΓΕΣ ΜΕΡΕΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

«13η Μεραρχία του ΕΛΑΣ — Τα έφοδια, κι ο κουβαλητής»

ΕΤΟΙΜΑΖΕΤΑΙ

«Ο ΝΕΚΡΟΘΑΛΛΑΜΟΣ» Χρονικό.

Διεύθυνση του συγγραφέα : 'Αγίας Λαύρας 76
Πετρούπολις, 'Αθήνα — Τηλ : 2610.924 — 3216.142

ΦΙΛΙΠΠΑ ΓΕΛΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ
ΑΠ' ΤΟ
ΜΑΚΡΟΝΗΣΙ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΚΩΣΤΑ ΒΑΡΝΑΛΗ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

ΘΩΜΑ ΜΩΛΟΥ

ΑΘΗΝΑ

ΦΙΛΙΠΠΑ ΤΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ
ΑΠ' ΤΗ
ΜΑΚΡΟΝΗΣΙ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΚΩΣΤΑ ΒΑΡΝΑΛΗ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΙΣ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ
ΘΕΜΑ ΜΕΛΟΥ

ΑΘΗΝΑ

Στό γιό μου Τάκη,
Στά Έλληνόπουλα,
Σ' όλα τὰ παιδιά τοῦ Κόσμου,
μέ τήν εὐχή νὰ μὴ γνωρίσουν Μακρονήσια.

φ.γ.

Αθήνα 8 του Φλεβάρη 1967

Φίλε Κ^ε Γελαδοπούλε,

Τη φρίκη, που προκαλούν ή «Κόλαση» του Ντάντε και το «Σπίτι των νεκρών» του Ντοστογιέφσκη, την απαλύνει κάπως ή σκέψη, πώς είναι έργα Τέχνης, άρα φαντασίας και σκοπού. Στο Μακρονήσι όμως της εθνικοφροσύνης ή φαντασία δεν μπορεί να φτάσει την πραγματικότητα. Άδύνατο να πιστέψει κανείς πώς όλα όσα γινόντουσαν εκεί είναι αληθινά! Κι αν τα ξένα λογοτεχνικά δημιουργήματα προξενούνε μαζί με το φόβο και τον έλεο, το ελληνικό άνοσιούργημα προκαλεί και την αγανάχτηση και την ντροπή για τον τόσο ξεπεσμό της ανθρωπιάς, που τη βαφτίσανε «νέον Παρθενώνα».

Πώς βρεθήκανε τέτοια θηρία να βασανίζουνε και να σκοτώνουνε τ' αδέρφια τους «ἐπὶ πληρωμῇ»! Το «Μακρονήσι» σου είναι ένα έργο αξιόλογο που ή αλήθεια του και τ' άπλό του γράψιμο τὸ κάνει να στέκεται μέσα στα καλύτερα έργα τρόμου της παγκόσμιας λογοτεχνίας και της δικής μας.

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Ἀθήνα, 8 τοῦ Φλεβάρη 1967

Φίλε κ. Γελαδοπούλε,

Τὴ φρίκη, πὸν προκαλοῦν ἡ «Κόλαση» τοῦ Ντάντε καὶ τὸ «Σπίτι τῶν νεκρῶν» τοῦ Ντοστογιέφσκη, τὴν απαλύνει κάπως ἡ σκέψη, πὸς εἶναι ἔργα Τέχνης, ἄρα φαντασίας καὶ σκοποῦ.

Στὸ Μακρονήσι όμως τῆς εθνικοφροσύνης ἡ φαντασία δὲν μπορεῖ νὰ φτάσει τὴν πραγματικότητα. Ἀδύνατο νὰ πιστέψει κανεὶς πὸς ὅλα ὅσα γινόντουσαν ἐκεῖ εἶναι ἀληθινά! Κι ἂν τὰ ξένα λογοτεχνικὰ δημιουργήματα προξενοῦνε μαζί με τὸ φόβο καὶ τὸν ἔλεο, τὸ ἑλληνικὸ ἀνοσιούργημα προκαλεῖ καὶ τὴν αγανάχτηση καὶ τὴν ντροπὴ γιὰ τὸν τόσο ξεπεσμό τῆς ἀνθρωπιάς, πὸν τὴ βαφτίσανε «νέον Παρθενώνα».

Πὸς βρεθῆκανε τέτοια θηρία νὰ βασανίζουνε καὶ νὰ σκοτώνουνε τ' ἀδέρφια τους «ἐπὶ πληρωμῇ»!

Τὸ «Μακρονήσι» σου εἶναι ἓνα ἔργο ἀξιόλογο πὸν ἡ ἀλήθεια του καὶ τ' ἄπλό του γράψιμο τὸ κάνει νὰ στέκεται μέσα στὰ καλύτερα ἔργα τρόμου τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας καὶ τῆς δικῆς μας.

ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΡΝΑΛΗΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αθήνα, 8 του Φεβρουαρίου 1967

Φίλοι κ. Τσαλαβούτας

Η συγγραφία ή έργο «Μακρονήσι» είναι παιδί
 της αλήθειας, αδιάδαχτος από τις μεθόδους της συγγρα-
 φικής λιχνιανής. Το έργο αυτό, ο αδιάδαχτος, αναδει-
 χνεται με το έργο του σαν ένας λιχνιανός συγγραφέας. Κατα-
 δίνει να χρησιμοποιήσει το υλικό του, όχι σαν ιστορία ή
 σαν χρονικό, αλλά σαν ζωντανή παράσταση, με εικόνες ζωής,
 κίνηση και φωνή, δημιουργώντας έτσι από το τρομε-
 ρό και τραγικό αυτό βίωμα στα βασανιστήρια της Μα-
 κρονήσου, ένα αληθινό και αξιο λογοτέχνημα.

Μάρκος Αιγερής

ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΡΝΑΛΗΣ

Ο συγγραφέας του έργου «Μακρονήσι», είναι
 παιδί του λαού, εργάτης, αδιάδαχτος στις μεθόδους της
 συγγραφικής τεχνικής.

Ωστόσο, αυτός ο αδιάδαχτος, αναδειχεται με το
 έργο του, σαν ένας δόκιμος συγγραφέας. Κατορθώνει
 να χρησιμοποιήσει το υλικό του, όχι σαν ιστορία ή σαν
 χρονικό, αλλά σαν ζωντανή παράσταση, με εικόνες ζωής,
 κίνηση και φωνή, δημιουργώντας έτσι από το τρομε-
 ρό και τραγικό αυτό βίωμα στα βασανιστήρια της Μα-
 κρονήσου, ένα αληθινό και αξιο λογοτέχνημα.

ΜΑΡΚΟΣ ΑΙΓΕΡΗΣ

Φίλε Φίλιππα

Πολύ μου άρεσε τὸ βιβλίο σου.
Κατάφερες νὰ δώσεις αὐτὸ ἀπογορευ-
τὸς Μακρονησιῶν.

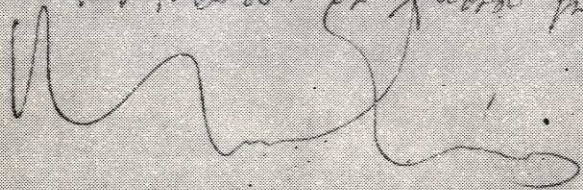
Ἡ κάθε σελίδα τοῦ βιβλίου φέρει καὶ μιὰ
λαμπρὴ θεολογικὴ ἀείφηση.

τὸ Μακρονησιῶν. εἴθε νὰ διαβαστεῖ

αὐτὸ καὶ γενναίως καὶ γρηγορῶς,
τὸ σαδισμόν καὶ τὴν χριστιανικὴν μεθόδον

τῆς ἐθνικοφροσύνης.

Μιλάω σοὶ ἐν χαρῇ καὶ ἀγάπῃ

13. 2. 67

ΔΙΣΤΑ ΔΟΥΣΙΑ

Φίλε Φίλιππα

Πολύ μου άρεσε τὸ βιβλίο σου.

Κατάφερες νὰ δώσεις τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ
Μακρονησιῶν.

Ἡ κάθε σελίδα τοῦ βιβλίου φέρει καὶ μιὰ πα-
λιά ἐφιαλτικὴ ἀνάμνηση.

Τὸ Μακρονησιῶν, ἀξίζει νὰ διαβαστεῖ ἀπὸ τὴ
νέα γενιά, γιὰ νὰ γνωρίσει τὸ σαδισμόν καὶ τὴν χη-
νώδεις μεθόδους τῆς ἐθνικοφροσύνης.

Μιλάω σοὶ ἐν χαρῇ καὶ ἀγάπῃ.

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

13-2-67

Ἀφιερωμένο στά νιάτα ἦτανε τὸ βιβλίο αὐτό, στὴν πρώτη του ἐκδοση, καὶ μάλιστα εὐχονταν σ' αὐτά, νὰ μὴ γνωρίσουν πιά ἄλλα Μακρονησια. Μὰ στάθηκε ἄτυχος τὸ βιβλίο καὶ ἡ νεολαία, γιατί τὴν ἡμέρα πού ἐπρόκειτο νὰ κυκλοφορήσει, ἡ χουντική λαβαρα σκλάβωσε τὴν Πατρίδα μας. Φίμωσε καὶ ἀλυσόδεσε τὸ λαό. Σκότωσε κιόλας. Τονέ τύλιξε στὸ γύψο, τονέ μάντρωσε στά Γιούρα, στὴν ΕΣΑ. Ἐσφαξε τοὺς φοιτητές στὸ Πολυτεχνεῖο, ἐπνιξε στὸ αἶμα τὴν Κύπρο καὶ μετὰ τὴν παράδωσε στὴν Τουρκία.

Πέρασαν ὅμως τὰ σκοτεινὰ ἐκεῖνα χρόνια καὶ τὴ Δημοκρατία ξανάρθε κοντά μας.

Μὰ νάσου πάλι οἱ ὀργανώσεις πού ἔχουν ἐμβλημα τους τὴ ΒΙΑ, σήκωσαν χέρι καὶ χτύπησαν στὸ Ἀλιθέρι, μαχαίρωσαν ἔξω ἀπ' τὸν ἱερό χωρὸ τοῦ Πολυτεχνεῖου καὶ ἔδειξαν καὶ δείχνουν τὴ βρωμερὴ τους παρουσία κι' ἄλλοῦ.

Ἄς σπεύσει λοιπὸν τὸ νεοσύστατο κράτος, ν' ἀφαιρέσει τὸ ρόπαλο ἀπ' τοὺς ἀξιωματικούς αὐτοὺς κυρίους καὶ νὰ διαλύσει τὴ «Νέα Τάξι», γιὰ νὰ μπορέσει ἡ δημοκρατία νὰ ἐπιζήσει. Γιατί νομίζουμε πὼς εἶναι καιρὸς πιά, καὶ στὸν τόπο μας νὰ λάμψει ὁ ἥλιος καὶ ν' ἀνθίσει τὸ χαμόγελο στὸν πολύπαθο ἐλληνικὸ ΛΑΟ.

Φίλιππος Γελαδόπουλος

Ἀθήνα, 20 Φλεβάρη 1975

ΔΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

Δὲν μπορεῖ κανεὶς, ὅταν μπροστά του γίνονται θηριωδίες νὰ μένει ἀδιάφορος καὶ πολὺ περισσότερο νὰ σωμαίνει.

Σὰν ἄνθρωπος ἔχει εὐθύνη. Ἐχει χρέος νὰ τίς καταγγεῖλει στὸ λαό, στὸ βασανισμένο καὶ πάντα προδομένο ἐλληνικὸ λαό, τὸν ἀξεχώριστο ἀπ' τὴν ἔννοια τῆς Πατρίδας. Αὐτῆς τῆς Πατρίδας πού στὸ ὄνομά της, τόσα διαπράτονται. Αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ βιβλίου. Ἐσεκεπάζει μερικὰ — ἀπ' τὰ ἄπειρα ἐγκλήματα πού ἔγιναν στὸ Μακρονησί. Ἔργα τῆς ἐξαλλης «ἐθνικοπροσύνης», μὲ τὴν συμπαράσταση τῶν ξένων.

Ἡ ἐκδοση τοῦ βιβλίου, πέφτει μαζί μὲ μιὰ καταραμένη ἐπέτειο. Ἀκριβῶς: σὰν σήμερα, πρὶν ἀπὸ εἴκοσι χρόνια, μοντάρανε τὸ ἀπαίσιο αὐτὸ στρατόπεδο. Τοὺς ὀργανωτές του, καὶ τοὺς ὑμηγυτές του, τοὺς βλέπουμε καὶ πάλι σήμερα, νὰ πρωτοστατοῦν καὶ νὰ κινοῦνται ὑποπτα γιὰ νὰ στραγγαλίσουν τίς ἐλευθερίες τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ. Κι ὅλα τὰ σημάδια δείχνουν πὼς δὲν θὰ διστάσουν νὰ ἐπαναλάβουν τίς ἴδιες θηριωδίες, ἂν δὲν τοὺς σταματήσει ὁ ἀδούλωτος λαός.

Στὴν προσπάθειά μου νὰ βρῶ ὅτι θὰ ἦταν σχετικὸ μὲ κείνη τὴ ζωὴ πάνω στὸν τραγικὸ ξερόβραχο, ἀπευθύνθηκα σὲ γνωστούς ἀπὸ τότε φίλους καὶ σὲ ἄλλους πάλι φίλους, πού γνώρισα, μετὰ καὶ πού εἶχαν ζήσει ὅπως κι ἐγὼ στὸν κολασμένο τόπο. Ἔτσι, βρῆκα τὰ στιχοῦργήματα τοῦ Ν. Φλαμπόπουλου, μὲ τὸν ὁποῖο ζήσαμε κάτω ἀπ' τὴν ἴδια τέντα, στὸ βῆτα τάγμα — καθὼς κι ἐνὸς ἄλλου φίλου πού μοῦ ἔδωσε ὀρισμένα του στιχοῦργήματα νὰ τὰ δημοσιέσω μὲ τὸ ψευδώνυμο Κώστας Κράτηγος. Τὰ τελευταῖα αὐτὰ εἶναι γραμμένα στίς στρατιωτικὲς φυλακὲς (Σ.Φ.Α.) στίς ὁποῖες βρισκόταν, ὑπόδικος τότε, ὁ φίλος αὐτός.

Τὰ χαρακτηριστικὰ πού κοσμοῦν τὸ βιβλίο καθὼς καὶ τὸ ἐξώφυλλο, ἔγιναν ἀπὸ τὸν διαλεχτὸ φίλο καὶ ζωγράφο, Θωμᾶ Μῶλο.

Ἀθήνα, 3 τοῦ Ἀπρίλη 1967

φ. γ.

1

11 του 'Ιούνη 1947

Σ τὸ πρωινὸ γενικὸ προσκλητήριον, ἔχτος ἀπ' ὅλους τοὺς ἀξιωματικούς ποὺ ἦτανε κατεβασμένοι (πράγμα ἀσυνήθιστο) βλέπουμε καὶ τὸ διοικητὴ μας, τὸν χοντροταγματάρχη Στολιόπουλο Ἴηλια καὶ τὸν ὑποδιοικητὴ λοχαγὸ Χασιώτη.

Εαφνιαστήκαμε. Ἐραγες τί νὰ συμβαίνει λέγαμε, καὶ δὲν μπορούσαμε νὰ δώσουμε ἐξήγησι...

Παραταχθήκαμε σ' ἓνα σῶμα, ὅπως γινότανε πάντα. Ὅμως οἱ ἀξιωματικοὶ σήμερα κρατοῦν καταστάσεις καὶ διαβάζουν ὀνόματα. Ἄλλους βάζουν ἐδῶ — ἄλλους ἐκεῖ. Ἐνα ἀδιάκοπο σύρε κ' ἔλα. Ἦτανε φτασμένη καὶ μιὰ ἀποστολὴ ἀπ' τὸ πρῶτο τάγμα, ἦτανε ἀκόμη καὶ κάτι νεοφερμένοι. Οἱ ἀξιωματικοὶ φωνάζανε. Μιὰ ἀνακατωσούρα. Ἔτσι, πέρασαν καναδυὸ ὥρες. Καμιὰ φορὰ ὅλα κοπάσανε. Ἄπ' τὴ στιγμὴ αὐτὴ τὸ Δεύτερο Τάγμα Σκαπανέων συγκροτήθηκε σὲ ἕξι λόχους. Στὸν πρῶτο, λόχο διοικητὴς εἶναι ὁ ὑπολοχαγὸς Γκαράνης, στὸ δεύτερο, ὁ ὑπολοχαγὸς Λάμπας, στὸν τρίτο, ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Τράγος, στὸν τέταρτο, ὁ ὑπολοχαγὸς Μαυρόπουλος, μὲ ὑποδιοικητὴ τὸν Τσερπέ, πρῶην ἑπαρχο Μεσσήνης στὴν κυβέρνησι Πλαστήρα στὰ 1945, στὸν πέμπτο, ὁ ὑπολοχαγὸς Βουρλιωτάκης καὶ στὸν ἕχτο, ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Πανταζόπουλος.

Διοικητής του "Αλφα-δύο ο άνθυπολοχαγός Θωμάς Τσαμούρας.

"Αφού ο διοικητής ταγματάρχης Στολιόπουλος πήρε αναφορά, έδωσε διαταγή να μαζευτούμε, κι αυτός ανέβηκε πάνω σ' ένα βραχάκι, και έβγαλε λόγο «πατρικό» όπως ισχυρίστηκε. Μεταφέρω κατά λέξη :

«Είναι λυπηρόν, τόσοι νέοι, τόσα παιδιά τής Έλλάδος να έγκλειστούνε μέσα εις έτούτο τὸ έρημονήσι, τή στιγμή πού τὰ χρειάζεται ή Πατρίδα. Μία τυπική δήλωση και ζήλον ζωηρόν εις τὸ έργον πού συντελείται εδώ».

Αυτά μᾶς εἶπε ο διοικητής μας και πήρε τὰ πάχητά του και άνηφόρησε για πάνω.

"Υστερα μᾶς τράβηξαν για δουλειά... Μείναμε μ' άνοιχτό τὸ στόμα... Αυτό δέν τὸ φανταζόμασταν ποτέ μας... Μᾶς βάλανε να ξεχερσώνουμε τὰ σκίνα, τὶς άφάνες. "Άλλοι στεριώνουν σκηνές, άλλοι κουβαλοῦνε υλικό. Οἱ άλφαιμίτες πού ήρθαν άπ' τὸ πρώτο ταγμα εἶναι οἱ επίστατες μας. "Αμίλητοι, βλοσυροὶ με μαγκοῦρες στὰ χέρια.

Τὸ μεσημέρι μᾶς δώσανε κουκιὰ με σκουλήκια. Τὰ πετάξαμε.

Μὰ αὐτὸ τὸ σημερινὸ στάθηκε στὸ λαιμὸ σάν άχώνευτο καρύδι. Δήλωση και δουλειά, ύποχρεωτική... Τὸ άπόγεμα στὶς 4 πάλι τὰ ἴδια. Ξεχέρσωμα και φόρτωμα τσουβάλια στὸ λιμάνι. Τώρα στήνω σκηνές. "Η γῆς βραχιασμένη, δέν καρφώνονται οἱ πάσσαλοι. Παιδεύουμαι, χτυπῶ τὰ χέρια, πονῶ και τίποτα δέν καταφέρνω. "Ισαμε πού νύχτωσε κράτησε αὐτό. Τὸ βραδυνὸ συσσίτιο, πατάτες γιαχνί. Καλό. Στὸ άψε-σβῆσε τὸ καταβροχθίσασαμε και σὰ ψόφιοι ξαπλώσαμε στὰ στρωσίδια μας...

Οἱ διοικητές τῶν λόχων βαλτήκανε να κάνουν πράξη τὰ «πατρικά» λόγια τοῦ διοικητή μας. Δηλαδή, ντέ και καλά να κάνουμε δήλωση.

"Ο κάθε άξιωματικός έχει τὸ δικὸ του τρόπο. "Ο

διοικητής τοῦ ἔχτου λόχου, Πανταζόπουλος — χημικός, ἔφεδρος άνθυπολοχαγός άπ' τὸ Νέο Φάληρο, καλοῦσε π.χ. τοὺς πιὸ αδύνατους, τοὺς πιὸ μειωμένης αντίστασης, στρατιῶτες του, στὴ σκηνή του, ἐκεῖ γύρω στὰ μεσάνυχτα. Μόνον πού τοὺς ζύπναγε τέτοια ὥρα ὁ άλφαιμίτης ήτανε αρκετὸ για να τρομοκρατηθοῦν. Τοὺς καλοῦσε λοιπὸν στὸ γραφεῖο του και κεῖ τοὺς μίλαγε με πολὺ μαλακὸ τρόπο: «'Εσύ καλὸς και πειθαρχικὸς στρατιώτης, πρέπει να φύγεις από δῶ μέσα, όπου κανένας δὲ θὰ φύγει ζωντανός».

"Ετσι πήρε τὶς ὑπογραφές τοῦ Χαλιτάκη και τοῦ Σάββα "Ιωαννίδη άπ' τὴν Κοκκινιά.

"Αντίθετα γινότανε στὸ δικὸ μας λόχο. "Ο λοχαγὸς Μαυρόπουλος, άφού ἔξασφάλισε τὶς δηλώσεις τοῦ Κόκκινου και τοῦ Τσιλιμπάρη, πού τοὺς εἶχε μέσα στὸ γραφεῖο του, πέρασε στὴν κατά μέτωπο επίθεση. Λογάριαζε πὼς αν σπάσουν πέντε-δέκα στὸ λόχο, οἱ ὑπόλοιποι θὰ εἶναι πιὰ εύκολη λεία. Κάλεσε λοιπὸν στὴ σκηνή του, τὸν "Αχιλλέα τὸν Πρινόπουλο, πού τὸν εἶχε κοντὰ του άπ' τὸ Πόρτο-Ράφτη και τοῦ εἶπε: «Θὰ ὑπογράψεις ἕνα χαρτάκι για να πᾶς ἔτσι στὴ μάνα σου. "Αχιλλᾶκο μου, "Αχιλλᾶκο μου, μιὰ δηλωσοῦλα να τὴ φυλάξω στὸ μπαοῦλο μου. Μὴν άνησυχεῖς, δὲ θὰ τὴ δεῖ κανένας σοῦ λέγω. Μόνον νά. Νὰ τὴν ἔχω, να τὴ δείξω στὸν Τσαμούρα, αν μοῦ τὴ ζητήσει».

Και ὁ "Αχιλλέας Πρινόπουλος τοῦ ἔδωσε τὴν άπάντηση :

«Τί εἶναι αὐτὰ πού λὲς κύρ λοχαγέ. Γίνονται αὐτὰ τὰ πράγματα ;»

Μέρα δέν περνάει πού να μὴ φτάσει καίτι. Φορτωμένο με φαντάρους, με ναῦτες και σημηνίτες. Γίναμε γύρω στοὺς χίλιους, κιολοένα κουβαλᾶνε.

"Ολη τὴν ἡμέρα «εἰς τὸ έργον» δηλαδή ξεχερσώνουμε και στήνουμε σκηνές. Τὸ βράδυ μᾶς καλοῦν και μᾶς κάνουν άνάκριση.

Εἴμαστε τέσσερις μέσα στὸ γραφεῖο τοῦ λοχαγοῦ :
'Ο Ἀντρέας Μουσαφίρης, ἀπ' τὴν Καρδίτσα, φοιτητῆς νομικῆς, ὁ Βαγγέλης Τσακίρης ἀπ' τὴν Ἀβίς - Ἀμπέμπα, σπουδαστῆς, ὁ δάσκαλος Χατζηαποστόλης ἀπ' τὴν Καβάλα κι ἐγώ.

— Ἀντρέας Μουσαφίρης, φωνάζει ὁ λοχαγὸς Μαυρόπουλος.

— Διατάξτε, κύριε λοχαγέ.

— Ἐσὺ εἶσαι πειθαρχικὸς καὶ καλὸς στρατιώτης.

— Αὐτὸ μοῦ τὸ εἶπανε κύριε λοχαγέ, ὅλοι οἱ διοικηταὶ τῶν μονάδων, στίς ὁποῖες ὑπηρετήσα...

— Μπράβο, Μουσαφίρη. Πρέπει λοιπὸν νὰ φύγεις ἀπὸ δῶ μέσα.

— Μὰ ὅταν παρουσιάστηκα, δὲν παρουσιάστηκα γιὰ νὰ με φέρουν στὸ Μακρονήσι. Δὲν ἔχω καμιὰ ἀντίρρηση νὰ φύγω.

— Νὰ ὑπογράψεις μονάχα μιὰ δήλωση, ἔτσι εἶναι τυπική, δὲν εἶναι τίποτα.

— Αὐτὸ ποὺ κάνετε κύριε λοχαγέ, αὐτὴ τὴ στιγμή, εἶναι ἄκρως ἀντισυνταγματικό. Βασικὴ ἀρχὴ τοῦ συντάγματος εἶναι ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία, τὴν ὁποία σεῖς τώρα παραβιάζετε κατὰ τὸ χειρότερο τρόπο.

— Εἶσαι κομμουνιστῆς, μεγαλύτερος ἀπ' τὸ Ζαχαριάδη, ξέσπασε ὁ λοχαγὸς Μαυρόπουλος.

— Αὐτὸ δὲ μοῦ τὸ εἶπε κανεὶς διοικητῆς μονάδος, ὅπου ὑπηρετήσα, κύριε λοχαγέ...

— Φύγε ἀπ' ἐδῶ, Βούλγαρε, ἔμπηξε τὶς φωνάρες ὁ Μαυρόπουλος.

— Δὲ σὰς ἐπιτρέπω νὰ θίγετε τὰ ἐθνικά μου αἰσθήματα, τοῦ κάνει θυμωμένα ὁ στρατιώτης Ἀντρέας Μουσαφίρης.

Ὁ λοχαγὸς πιά, εἶχε ἀνάψει. Ἔβλεπε κι ἐμᾶς ποὺ κρυφογελάγαμε, καὶ χτύπησε τὴ γροθιά του δυνατὰ πάνω στὸ τραπέζι καὶ μᾶς ἔστειλε στὸ διάλολο...

Ανάθεμά σε γύφτο κερατᾶ, ὦ ποὺ νὰ σὲ πάρει ὁ διάολος».

Καὶ πολλὰ τέτοια, ὑποδέχτηκαν τὸ σάλπισμα, ποὺ διέκοψε τὴ μεσημεριάτικη ἀνάπαυση. Δὲν εἶναι δὰ καὶ τόσο εὐκόλο νὰ σὲ ξυπνᾶν ἀπὸ τὸν ὕπνο ποὺ σὲ τύλιξε ἀμέσως μόλις ξάπλωσες, ὕστερα ἀπὸ μιὰ τέτοια ἀγγαρεία. Ἐναν ὕπνο μολύβι. Ἦταν λοιπὸν νὰ μὴν ἀκούσει τόσα «ἀνάθεμά σε κερατᾶ» ; Κι ὁ «γύφτος» ἕνας συμπαθητικὸς Μακεδόνας — ὁ Δραγατνίκας ἔγινε μιὰ ἀπ' τὶς πιὸ ἀποκρουστικὲς φάτσες τοῦ τάγματος. Τί ἔφταιγε ὁ δυστυχῆς. Τονὲ διέταξαν νὰ βαρέσει προσκλητήριο...

Οἱ ἀλφαμίτες ἦτανε κουβαλημένοι στὸ πλάτωμα κι ὁ ὑπολοχαγὸς Μαυρόπουλος μὲ κεῖνα τὰ σχιζοφρενικά του καμῶματα χαλοῦσε τὸν κόσμο.

Τσακισμένοι, νυσταγμένοι, ξεκινᾶμε γιὰ τὴν ἀγγαρεία. Ὅμως ἐκεῖ παρὰ κάτω βλέπουμε παράξενα πράγματα. Βιολιτζῆδες κουρντίζουν τὰ βιολιά τους. Ἄλλοι δοκιμάζουν τὶς τρομπέτες τους, τὰ λαγούτα τους, τὶς κιθάρες τους. Κι ἕνα ἀκορντεὸν σκορπᾶ τὶς νότες του, θυμίζοντας ἀνάμνησες ἀπ' τὸν κόσμο. Τὸν κόσμο ποὺ τόσο μακριὰ μας βρίσκονταν πιά.

Ἐκεῖ κοντὰ στὸ λιμάνι βρήκαμε καὶ τὶς ἀγγαρεῖες ἀπὸ τοὺς ἄλλους λόχους κι ὅλοι μαζί κινήσαμε γιὰ τὸν Ἄι-Γιῶργη. Φορτωθήκαμε τὴν πέτρα καὶ κατηφορίσαμε γιὰ τὸ λιμάνι. Δὲ θάχαμε φτάσει στὰ μισά, ὅταν ἀντήχησε ἡ σάλπιγγα. «Συγκέντρωση, συγκέντρωση».

— Ἄντε παιδιά, βιαστήτε νὰ φτάσουμε, εἶπε ὁ ἀλφαμίτης. Τί νὰ πεῖς ; Βάρανε ξεβάρανε ἡ πέτρα ταχύναμε τὸ βῆμα μας καὶ νᾶμαστε στὸν τόπο τῆς συγκέντρωσης.

“Όλο τὸ τάγμα μαζεμένο κι ὁ Μαυρόπουλος — ἦταν ἐπιτελὴς τάγματος — νὰ οὐρλιάζει δεξιά - ζερβά. Μπροστά τὰ βιολιά τὰ λαγοῦτα καὶ τὸ ἀκορντεόν, κι ὁ Μαυρόπουλος νὰ διατάζει :

— Παῖξτε ρέ, παῖξτε...

Οἱ ἀλφαμίτες μὲ τὰ ρόπαλα, ἔτοιμοι νὰ ὀρμήσουν. Φρένιασε ὁ Μαυρόπουλος σὰν μᾶς εἶδε ἔτσι καθυστερημένους. Μπήκαμε κι ἐμεῖς στὴ σειρά. Κ’ ἡ σάλπιγγα βαράει προσοχή. Μέσα σὲ νεκρική σιωπὴ ποῦ ἀπλώθηκε, ἀκούστηκαν, ἀκατάστατα, τὰ παραγγέλματα τοῦ Μαυρόπουλου.

— Ἡμιανάπαυσις, προσ’χή, καὶ ὕστερα.

— Τάγμα, ἐμπρὸς μᾶς. Νὰ παίξει ἡ μουσική.

Καὶ τότε ἄρχισε κάτι ποῦ δὲν τὸ ξαναἶδε ὁ ἄνθρωπος μέχρι τότε. Οὔτε καὶ μποροῦσε νὰ τὸ φανταστεῖ. Τὰ ὄργανα μπροστά ἐπαιζαν νοσταλγικά ταγκὸ καὶ βάλς. Καὶ πίσω οἱ 1500 περίπου σκαπανεῖς... Φορτωμένοι τὶς πέτρες, κουβαλοῦσαν, κουβαλοῦσαν. Οἱ ἀλφαμίτες ποῦ ὅσες φορές ἦταν ἐπιτελὴς ὁ τρελλὸ Μαυρόπουλος, οὔτε χαλινάρι εἶχανε οὔτε κρατημὸ, σὰ μανιακοὶ πέφτανε μέσα στὴ μᾶζα τῶν φαντάρων καὶ χτυποῦσαν.

Τροχάδην τὸν ἀνήφορο γιὰ τὸν “Αἰ-Γιῶργη, τροχάδην φορτωμένοι τὶς κοτρῶνες γιὰ τὸ λιμάνι.

Μέσα σ’ ὄλους τοὺς ἀλφαμίτες ξεχώριζε γιὰ τὴν σκληρότητά του «τὸ ξανθὸ χτῆνος τοῦ Μπέλσεν» ὁ διαβόητος φαντάρος Λιάπας.

Αὐτὸς λοιπὸν δὲν ἀρκέστηκε τὶς παλαβομάρες τοῦ Μαυρόπουλου. Τὸ θεριὸ μέσα του διψοῦσε γιὰ αἷμα. Καὶ τὸ ρόπαλο δουλεύει...

— Ρουφιάνε, γιατί πῆρες μικρὴ πέτρα ;

Νά, νά, μὲ τὸ ρόπαλο. Καὶ σ’ ὑποχρέωνε νὰ πάρεις πέτρα πιὸ βρειὰ ἀπ’ τὸ μπόι σου. Κι ἂν λυγίσεις ; ἀλλοίμονό σου. Τὸ ρόπαλο δουλεύει. Τὸ ἴδιο καὶ τὸ περιστροφο. Ἡ λαβὴ του τσακίζει κεφάλια, σκίζει μάγουλα, σπάει δόντια... Τὸ παράδειγμά του τὸ ἀκολουθοῦν ἀμέσως οἱ ἄλλοι ἀλφαμίτες καὶ πέφτουν σὰ τσακάλια διψα-

σμένα γιὰ αἷμα. Καὶ χτυποῦν, χτυποῦν ὅπου βροῦνε. Καὶ ματώνουν τὰ πρόσωπα καὶ ματώνουν οἱ ὄμοι, τὰ μπράτσα, τὸ στῆθος. Μεθοῦν οἱ σταυρωτῆρες ἀπ’ τὸ αἷμα. Μὰ δὲν εὐχαριστιέται ὁ Λιάπας. Καὶ προστάζει.

— Μὴν βρῶ κανέναν καὶ πάρει πέτρα κάτω ἀπὸ 50-ὀκάδες, καὶ προσθέτει ὅλο λύσσα.

— Θὰ τοῦ ἀνοίξω τὸ λάκο τὴν ἴδια στιγμή...

Καὶ τὰ ρόπαλα δὲ σταματοῦν. Καὶ ὅλο νέες διαταγές :

— Τροχάδην ρέ, ρουφιάνοι. Τροχάδην...

Καὶ πέφτουν μέσα στὴ μᾶζα καὶ βαροῦν καὶ βαροῦν.

Τὸ κακὸ παράγινε. Πέρασε κάθε προηγούμενο. Καὶ τότες ἔγινε κάτι ποῦ δὲν τὸ περίμενε κανεὶς. “Όχι πὼς εἶναι ἀνεξήγητο. “Όμως μέσα στὴν κόλαση τῆς στιγμῆς αὐτῆς κανένας μας δὲν τὸ περίμενε. Νά τί ἔγινε.

Οἱ ἀξιωματικοὶ μπροστά σ’ αὐτὸ τὸ κακὸ ἀγανάχτησαν. Στὰ γρήγορα μαζεύτηκαν στὴ σικηνὴ τοῦ λοχαγοῦ τοῦ ἔχτου λόχου. Κι ἀποφάσισαν πὼς τὸ ἀπάνθρωπο αὐτὸ παιχνίδι πρέπει νὰ σταματήσει. Καὶ τότες ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Πανταζόπουλος λοχαγὸς τοῦ ἔχτου λόχου, ἐξουσιοδοτημένος ἀπ’ τὸ σῶμα τῶν ἀξιωματικῶν κατεβαίνει καὶ πιάνει τὸν Λιάπα, καὶ τοῦ λέει σὲ ὕφος πολὺ αὐστηρό.

— Σὲ διατάζω νὰ σταματήσεις ἀμέσως τὸ τροχάδην καὶ τὰ χτυπήματα.

Ὁ ἀλφαμίτης Λιάπας ξαφνιαστικέ, μιὰ τέτοια προσβολὴ δὲν τὴν περίμενε ποτέ του. Γιὰ μιὰ στιγμή μόρφασε καὶ πέταξε τὰ λόγια του.

— Ἐσὺ νὰ κοιτάξεις τὴ δουλειά σου.

Καὶ τότες ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Πανταζόπουλος χωρὶς νὰ χάσει καιρὸ, σήκωσε τὸ χέρι του καὶ τοῦ ἄστραψε ἓνα γερὸ χαστούκι, ποῦ ἀκούστηκε σ’ ἀλάκερο τὸ τάγμα...

Ὁ Λιάπας — τὸ ξανθὸ χτῆνος τοῦ Μπέλσεν, δὲν ἔβγαλε ἄχνα. Κουρελιάστηκε ψυχικά, σὰ νᾶνοιξε ἡ γῆς καὶ τὸν κατάπιε. Λοίφαξε σὰ βρεμένη γάτα. Τὸ τροχάδην σταμάτησε μεμιᾶς. Κι ὅλα πῆραν τέλος.

Πορεία τῆς πέτρας

Μπροστά πηγαίνουν ὄργανα, κιθάρες καὶ κλαρίνα.
(λυπητερά τραγούδια κ' οἱ χαρωποὶ συρτοί).
Κι ἀργὰ σκυφτά, σερνάμενη, νιότῃ ἄλυσσodέσμια
ἀκολουθεῖ, ἀντὶ χορός.
Βαρὸ φορτιὸ στοὺς ὤμους τὰ κοτρώνια,
κ' οἱ σταυρωτῆδες ἀγρυπνοῦν μὲ τὰ ὑψωμένα κνούτῃ.
Κι ἂν ρέει ὁ ἰδρῶς στὰ μέτωπα καὶ τὰ κορμιά λυγᾶνε
ἄχνα δὲ βγάζει ὁ στεναγμὸς μὴδ' ἡ ὄργῃ κατάρεις.
Κάποιες φωνές, κάποιες σκιές, κάποια ὄνειρα ἀναδεύουν,
καὶ γιγαντώνονται οἱ ψυχές λεύτεροι βιγλατόροι...
"Ε, σεῖς βοννά, ψηλά βοννά, παντίπερᾶγροικᾶτε...
γεμάτα καταφρόνια τοῦ σκλαβωτῆ τὰ φλάμπουρα
ραχοῦλες ποὺ σᾶς διάβηκα σταυραετὸς ἀντάρτης.
Βουσοῦλες κρούσταλλα νερὰ ποῦπλενα τῆς πληγῆς μου,
λαγκάδια ποὺ ἀντιβούϊζαν τῆς λευτεριάς ντουφένια
λημέρια δπου ἀντίχασαν τοῦ λυτρωμοῦ τραγούδια.
"Ε, σεῖς οἱ κάμποι καὶ χωριά ποὺ πίνετε τὸν ἰδρώτα μου,
καὶ πολιτεῖες πολύβονες.
Ξωμάχοι καὶ τσομπάνηδες καὶ τίμοι δουλεφτάδες,
διαβάτες ποὺ μὲ θρέψατε καὶ τρέψατε μαζί μου,
στοὺς δρόμους νάρματώσουμε φλογάτα τρεχαντήρια,
δεσμῶτες π' ἀφεντεύετε τῶν μπουντρουμιῶν τοὺς βόγγους.
"Ερημιτές, περπατητές στῆς ἐξορίας τοὺς δρόμους.
"Αδέρφια π' ἀνεβαίνετε ὀρθοὶ
στῆς λαιμητόμον τὴν αἱμάτινῃ σπονδῇ,
γειά σας, χαρά σας, χαίροτοῦν οἱ χίλιοι καὶ διακόσιοι,
στ' ἀχνόφεγγο τοῦ δειλινοῦ τίς πέτρες φορτωμένοι.
Μπροστά πηγαίνουν ὄργανα, κιθάρες, καὶ κλαρίνα
καὶ στὴν ψυχῇ κοπαδιαστά ὁμοῦν ὄνειρα μύρια.

ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ

Μπροστά πηγαίνουν ὄργανα, κιθάρες καὶ κλαρίνα.
(λυπητερά τραγούδια κ' οἱ χαρωποὶ συρτοί).
Κι ἀργὰ σκυφτά, σερνάμενη, νιότῃ ἄλυσσodέσμια
ἀκολουθεῖ, ἀντὶ χορός.
Βαρὸ φορτιὸ στοὺς ὤμους τὰ κοτρώνια,
κ' οἱ σταυρωτῆδες ἀγρυπνοῦν μὲ τὰ ὑψωμένα κνούτῃ.
Κι ἂν ρέει ὁ ἰδρῶς στὰ μέτωπα καὶ τὰ κορμιά λυγᾶνε
ἄχνα δὲ βγάζει ὁ στεναγμὸς μὴδ' ἡ ὄργῃ κατάρεις.
Κάποιες φωνές, κάποιες σκιές, κάποια ὄνειρα ἀναδεύουν,
καὶ γιγαντώνονται οἱ ψυχές λεύτεροι βιγλατόροι...
"Ε, σεῖς βοννά, ψηλά βοννά, παντίπερᾶγροικᾶτε...
γεμάτα καταφρόνια τοῦ σκλαβωτῆ τὰ φλάμπουρα
ραχοῦλες ποὺ σᾶς διάβηκα σταυραετὸς ἀντάρτης.
Βουσοῦλες κρούσταλλα νερὰ ποῦπλενα τῆς πληγῆς μου,
λαγκάδια ποὺ ἀντιβούϊζαν τῆς λευτεριάς ντουφένια
λημέρια δπου ἀντίχασαν τοῦ λυτρωμοῦ τραγούδια.
"Ε, σεῖς οἱ κάμποι καὶ χωριά ποὺ πίνετε τὸν ἰδρώτα μου,
καὶ πολιτεῖες πολύβονες.
Ξωμάχοι καὶ τσομπάνηδες καὶ τίμοι δουλεφτάδες,
διαβάτες ποὺ μὲ θρέψατε καὶ τρέψατε μαζί μου,
στοὺς δρόμους νάρματώσουμε φλογάτα τρεχαντήρια,
δεσμῶτες π' ἀφεντεύετε τῶν μπουντρουμιῶν τοὺς βόγγους.
"Ερημιτές, περπατητές στῆς ἐξορίας τοὺς δρόμους.
"Αδέρφια π' ἀνεβαίνετε ὀρθοὶ
στῆς λαιμητόμον τὴν αἱμάτινῃ σπονδῇ,
γειά σας, χαρά σας, χαίροτοῦν οἱ χίλιοι καὶ διακόσιοι,
στ' ἀχνόφεγγο τοῦ δειλινοῦ τίς πέτρες φορτωμένοι.
Μπροστά πηγαίνουν ὄργανα, κιθάρες, καὶ κλαρίνα
καὶ στὴν ψυχῇ κοπαδιαστά ὁμοῦν ὄνειρα μύρια.

Στρατιώτης ΝΙΚΟΣ ΦΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ

Πορτραίτα

Οί αξιωματικοί μᾶς λένε πῶς ἀποτελοῦμε ἓνα τμήμα στρατοῦ. Μὰ πολὺ περίεργο τμήμα, πού ταῦρι δὲν ἔχει πουθενά στὸν κόσμο. Εἴμαστε φαντάροι, μὰ φαντάροι χωρὶς ὄπλα. Χωρὶς ἐξάρτηση καὶ μπαλάσκες. Κι αὐτὴ ἀκόμη τῆ ζωστήρα μᾶς ἀφαίρεσαν. Εἴστε φαντάροι ἐπιμένουν, ὅμως καμιὰ ἐκπαίδευση δὲν κάνουμε. Μήτε ἀσκήσεις μήτε κὰν μιὰ στοιχειώδη στρατιωτικὴ θεωρία. Κι ὀλομερὶς μᾶς βάζουνε νὰ σκάβουμε. Αὐτὸ εἶναι ἀγγαρεία, εἶναι ἐξαναγκασμός. Γράμματα νὰ στείλουμε ὅποτεθέλουμε τὸ ἀπαγορεύουν. Μονάχα Τρίτη καὶ Σάββατο. Τὰ γράμματα πού δίνουμε κι αὐτὰ πού ἔρχονται, τὰ διαβάζει μιὰ εἰδικὴ ὑπηρεσία. Κι ὅτι δὲν τῆς ἀρέσει τὰ μουτζουρώνει. Ὅρισμένα τὰ πετάει κιόχλις.

Εἴστε ἐλεύθεροι μᾶς λένε. Ὅμως νὰ πᾶμε στὸ σπιτι μας, γιὰ μιὰ βραδιά δὲ μᾶς ἀφήνουν. Μήτε καὶ σ' αὐτὸ τὸ Λαύριο νὰ πεταχτοῦμε. Ἐλεύθεροι μονάχα ἀπάνω στὸν ξερόβραχο, πού τὸν μαστιγώνουν ὅλοι οἱ ἀνέμοι. Δηλαδή, εἴμαστε φυλακισμένοι χωρὶς σίδερα. Καὶ τὸ μοναχὸ μας ἔγκλημα εἶναι γιὰτὶ ὑπερασπίσαμε τὴν πατρίδα καὶ πολεμίσαμε τοὺς φασίστες εἰσβολεῖς.

Ἐνας αξιωματικὸς ξεχωρίζει μέσα στὸ τάγμα. Ὁ ἔφεδρος ἀνθυπολοχαγὸς Θωμᾶς Τσαμούρας, ἀπ' τὴν Καρδιτσομαγούλα. Κρατᾶει τὴν πιὸ ἐμπιστευτικὴ ὑπηρεσία—τὸ "Ἄλφα - δύο, (ἀσφάλεια καὶ παρακολούθηση φαντάρων). Αὐτὸς χειρίζεται τὰ πάντα καὶ εἶναι ὑπεύθυνος γιὰ ὅλα. Τὸ κλειδὶ μὲ μιὰ λέξη. Τίποτα δὲ γίνεται χωρὶς τὴν ἔγκρισή του, χωρὶς τὴ διαταγὴ του. Κανένα δὲ ρωτᾶει καὶ κανένα δὲ λογαριάζει. Κάνει ὅτι θέλει καὶ λογαριασμὸ δὲ δίνει. Ἐνα μοναδικὸ πρόβλη-

μα τὸν ἀπασχολεῖ. Ἡ δήλωση τῶν φαντάρων. Μὲ ποιὸ τρόπο θὰ τοὺς ἐξαναγκάσει νὰ μεταμεληθοῦν. Αὐτὸς εἶναι ὁ μοναδικὸς σκοπὸς του. Κοντά του ἔχει τὸν στρατιώτη Λιάπα. Αὐτὸς εἶναι γιὰ τὴν πρακτικὴ δουλειά. Χειρίζεται τὸ ρόπαλο καὶ τὴ ζωστήρα, τὸ μπαμποῦ καὶ τὸ συρματόσκοινο. Μὲ τὰ ἐργαλεῖα αὐτὰ φρονιματίζει τοὺς φαντάρους. Ψηλός, ξανθός, ὄμορφος ἄντρας. Δὲ δίνει σὲ καμιὰ περίπτωση τὴν ἐντύπωση πῶς μέσα του κρύβει ἓνα τέτοιο θηρίο. Καὶ τοῦ δώσαμε τὸ ὄνομα : τὸ ξανθὸ χτῆνος τοῦ Μπέλσεν. Ὁ ὑπολοχαγὸς Λάππας, ὁ διοικητὴς τοῦ δευτέρου λόχου, δὲν τὸ βάζει κάτω. Θέλει κι αὐτὸς νὰ παίξει τὸ ρόλο του. Μὰ στὸν πίνακα τῶν ἀναμορφωτῶν, ἡ θέση πού κατέχει δὲν εἶναι καὶ τόσο τιμητικὴ. Τρίτος κατὰ σειρά. Αὐτὸς ἐφαρμόζει τὴ δική του μέθοδο : Γλώσσα καὶ Ράβδος.

«Θέλω ρεσεῖς, νὰ σᾶς κάμω ἀνθρώπους. Ὅχι μὲ τὴ βία. Μὲ τὸν καλὸ τρόπο, μὲ τὴ συμπεριφορὰ μὲ τὸ εὐαγγέλιο».

Καὶ τὸ εὐαγγέλιο πού ἐννοεῖ ὁ ὑπολοχαγὸς Λάππας, εἶναι ἓνα καφετὶ χοντροκαμωμένο μαστίγιό, ἀπὸ γουρουνίσιο δέρμα. Τὸ ἔχει πάντα κάτω ἀπ' τὴ μχοσχάλη του καὶ κοπανᾶει τοὺς φαντάρους.

27 τοῦ Φλεβάρη 1948

Τοῦ ἀρέσουν πολὺ τοῦ καινούριου διοικητῆ τοῦ τάγματός μας, οἱ χαιρετοῦρες σὲ στάση προσοχῆς, οἱ παράτες καὶ πάνω ἀπ' ὅλα νὰ βγάζει λόγο. Ἐμεῖς τὸ γλεντοῦμε τὸ πράμα, γιὰτὶ ὁ ἀθεόφοβος σφεντονίζει κάτι κοτσάνες πού εἶναι μὰ τὴν ἀλήθεια νὰ ξεκαρδίξεσαι.

Καὶ σήμερα πάλι τὰ ἴδια εἴχαμε. Μᾶς εἶπε ἐτοῦτα δῶ :

«Σᾶς τὸ διαβεβαιώνω ἐγὼ καὶ προσωπικῶς ὁ Τζα-

νετάτος Γεώργιος ὁ νέος σας ταγματάρχης διοικητής, ὁ πατέρας σας καὶ διὰ τοῦ στόματός μου. "Ὅτι ὁ κομμουνισμὸς ὡς ἰδέα καὶ ἐγκαθίδρυσις συστήματος ποτὲ καὶ εἰς οὐδεμίαν ἀνά τὴν ὑφήλιον, χώραν θὰ ἀνθοφορήσει.

Τὸ πάθος μου ἢ πειθῶ, ἢ ἀγάπη, ἢ ἀλήθεια. Μισῶ τὸ ψεῦδος, τὴν κλοπὴν, τὴν βιοπραγίαν. Εἶμαι ἐκ γεννητῆς λαοφιλῆς καὶ φιλελεύθερος».

ΖΗΤΩ Η ΕΛΛΑΣ!

ΖΗΤΩ ΤΟ ΒΗΤΑ ΤΑΓΜΑ ΣΚΑΠΑΝΕΩΝ!

**ΖΗΤΩ Ο ΤΖΑΝΕΤΑΤΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ,
Ο ΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΣΑΣ!**

Καλὰ εἶναι αὐτά, ξεσιᾶμε, διασκεδάζουμε. Μοναχὰ νὰ γίνονται, νὰ μὴ λείπουν ποτέ...

"Ὑστερα οἱ ἀγγαρεῖες τράβηξαν γιὰ τὸ ἔργο. Ἐμᾶς, κοντὰ καμιὰ ὀγδονταριά νοματέους μᾶς βάλανε νὰ στήσουμε μιὰ πελώριο σκηνή. Τὴ στηρίξαμε σὲ πέντε χοντρά δοκάρια. Μπήξαμε σιδερένιους πασσάλους καὶ τὴ στεριώσαμε μὲ ὀλοκαίνουριες τριχιές. Ὀλόγυρα, ἀνεβάσαμε πεζούλι πέτρινο, δεμένο μὲ τσιμέντο κι ἀσβέστη. Ἀπὸ κοντὰ οἱ μαραγκοὶ βάλτηκαν νὰ φτιάχνουν ράφια, ντουλάπια, πάγκους καὶ ἑταζέρες. Φέρανε τραπέζια, ζυγαριές καὶ κρεμάσανε κι ἀπὸ κεῖνα τὰ χαρτιά πού κολᾶνε οἱ μύγες.

"Ὑστερα κουβαλήσαμε τσουβάλια σταφίδες, κασόνες λεμονάδες, λαμαρίνες γλυκὰ κι ἓνα σωρὸ χαρτοκιβώτια πού δὲν μποροῦσες νὰ μαντέψεις τί ἔχουνε μέσα. Μὰ δὲν ἄργησε νὰ σκάσει ἡ μπόμπα. Τὸ εἶπε κι ἡ διαταγή. Μεταφέρω κατὰ λέξη : «Τὸ τάγμα, χάρις εἰς τὰς ἀόκνους προσπάθειάς καὶ τὸ ὑπέρμετρον ἐνδιαφέρον τοῦ σεβαστοῦ μας κ. διοικητοῦ Τζανετάτου Γεωργίου, ἐπλουτίστη μὲ σύγχρονον καντίναν, καὶ ἐφωδιάσθη μὲ ποικιλίαν χρησίμων εἰδῶν, τὰ ὅποια διατίθενται εἰς τοὺς ὀπλίτας εἰς τιμὰς πραγματικοῦ κόστους».

"Ὅμως ἡ ἀλήθεια εἶναι τούτη. Τὸ ταχυδρομεῖο τοῦ

τάγματος, δυὸ μῆνες τώρα, δὲν ἐξαργύρωνε τίς ἐπιταγὰς τῶν φαντάρων... Καὶ πρόβαλλε διάφορες δικαιολογίες... Τὰ λεφτὰ αὐτὰ τὰ κατακρατοῦσε ὁ Τζανετάτος καὶ ταχτοποιοῦσε ἀνάγκες τοῦ σπιτιοῦ του. Ἀκόμη μὲ τὸν τρόπο αὐτό, ἔφτιασε μεγάλο ἀποθεματικὸ κεφάλαιο καὶ σκέφτηκε πὼς εἶναι κατάλληλη ἐποχὴ νὰ καταπιαστεῖ καὶ μὲ τὸ γενικὸ ἐμπόριο. Ἔτσι ἀγόρασε διάφορα εἶδη σὲ μεγάλες ποσότητες καὶ τὰ ἔρριξε στὴν καντίναν. Νὰ τί ἔβρισκες : γκαζόζες, ἀσπιρίνες, χαρτοφάκελλα, παστοκίδωνο, κάλτσες, σῦκα, ματογυάλια, μαντομάτο, μολύβια, ἔμπλαστρα, κορδόνια, μπισκότα, τσιγάρα, βελόνες, κλωστικά, μπακλαβάδες καὶ τσίχλες...

"Ὅλα αὐτὰ σὲ ἄθλια ποιότητα καὶ πουλιοῦνται σὲ διπλῆ καὶ τριπλῆ τιμῆ...

Μὲ τίς καθημερινὲς εἰσπράξεις τῆς καντίνας, τὸ ταχυδρομεῖο, ἄρχισε τότες, σιγὰ - σιγὰ νὰ δίνει στοὺς φαντάρους τὰ λεφτὰ ἀπ' τίς ἐπιταγὰς τους. Ἡ ἀργοπορημένη λοιπὸν ἐξόφληση, γέννησε τὴν καντίναν. Ἔτσι, ὁ Τζανετάτος χωρὶς νὰ διαθέσει μήτε μιὰ δική του δραχμὴ, ἔγινε ἐπιχειρηματίας.

Μὰ ἔχουμε καὶ τοὺς καντινιέρηδες : τὸ Μπόνια, τὸν Καρύδη καὶ τὴν παρέα τους. Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ ἀφεντάδες τῆς καντίνας, μασουλοῦνε ὀλομερίς. Ἐαφρίζουν τίς τσαπέλες τὰ σῦκα. Ἀφαιροῦνε τὸ τελευταῖο στρῶμα ἀπ' τοὺς μπακλαβάδες. Δίνουν πακετάκια χαρτοφάκελα πὼς τάχα ἔχουν δέκα, καὶ μέσα βρίσκεις ὀχτὼ φάκελα. Ζυγιάζουν λειψὰ, σοῦ δίνουν λιγότερα ρέστα, τάχα πὼς δὲν ἔχουν ψιλὰ. Καὶ τὸ πιὸ σπουδαῖο ὑπερτιμοῦν ὅλα τὰ εἶδη γιὰ νὰ βγάλουν τὸ δικό τους ποσοστὸ...

Μιὰ καντίναν, πού ἀδειάζει τίς τσέπες τῶν πέντε, χιλιάδων φαντάρων καὶ γιομίζει τὸ πουγγὶ τοῦ Τζανετάτου...